

Verlorenzoon.com

RIK ZAAL

Verlorenzoon.com

Lebowski Publishers, Amsterdam 2011

© Rik Zaal, 2011

© Lebowski Publishers, Amsterdam 2011

Omslagontwerp: Dog and Pony

Omslagfoto's: Shutterstock

Typografie: Michiel Niesen, ZetProducties, Haarlem

Foto auteur: © Corbino

ISBN 978 90 488 1115 1

NUR 301

www.lebowskipublishers.nl

www.verlorenzoon.com

Lebowski Publishers is een imprint van Dutch Media Uitgevers bv



lebowski

Dit boek is ook leverbaar als e-book:

ISBN 978 90 488 1128 1

*Ik ben wie ik ben.
Een toeval onbevattelijk
als elk toeval.*

Wisława Szymborska

Voordat ik vertel over de dramatische gebeurtenissen die zich onlangs in onze hoofdstad hebben afgespeeld, en die ook daarbuiten een dramatisch vervolg zouden krijgen, lijkt het me goed iets te zeggen over de hoofdpersoon van het drama en zijn relatie tot mij. Herman Huizinga was op het moment dat hij zo gruwelijk aan zijn einde kwam een man van negenenzestig jaar en misschien wel mijn beste vriend. Misschien wel, omdat Herman en ik niet graag dachten in termen van ‘beste vrienden’. Laten we zeggen dat we elkaar graag mochten, elkaar vaak zagen en geen geheimen voor elkaar hadden.

Mijn vriend leefde op het moment dat deze geschiedenis een aanvang neemt alleen. Zijn vrouw, de tweede met wie hij trouwde, was na een lang ziekbed gestorven. Ze hadden erg veel van elkaar gehouden en Herman leed dan ook sterk onder het verlies. ‘Ik ben het niet eens met de werkelijkheid,’ zei hij geregeld, en misschien iets te vaak, met een citaat van Andrej Platonov, een van zijn geliefde schrijvers. Hij wijdde zich sindsdien vooral aan het verleden, dat in een nogal cabaretesk citaat van hemzelf ‘geen nut had gehad’, maar dat hem toch zodanig boeide dat hij het al schrijvend in kaart probeerde te brengen. ‘Memoires uit het souterrain van mijn geheugen’ noemde hij het document met een verwijzing naar Dostojevski, de schrijver die hij als adolescent had geadoreerd en op latere leeftijd pas echt was gaan begrijpen, met een alleen maar toenemende bewondering.

Toen ik na Hermans dood zijn laptop in ontvangst nam bij de notaris, met daarop deze memoires en een aantal andere documenten die een wat losser, dagboekachtig karakter hadden, las ik in een bijgaande brief: ‘Lieve vriend, het was mijn oorspronkelijke bedoeling de memoires in een samenhangende vorm op te schrijven, maar dat is door omstandigheden die jij goed kent niet gelukt. Ik verzoek je dit allegaartje ook niet zodanig te bewerken dat het toch nog publicabel is (wat jij waarschijnlijk goed zou kunnen), maar het staat je wel vrij er gebruik van te maken in je eigen werk. En omdat Geheugen en Verbeelding kinderen van eenzelfde vader zijn, heb je er als romancier misschien wat aan. Zie maar. Lieve groeten, Herman.’

Mijn vriend had zijn laptop een paar maanden voor zijn dood naar de notaris gebracht om te voorkomen dat de inhoud in handen viel van zijn naaste verwanten, een actie die goed te begrijpen was voor wie de recente familiegeschiedenis had gevolgd, zoals ik. Herman wist niet of het overdragen van zijn geschriften aan iemand anders dan zijn familie juridisch in orde was, maar hij vertrouwde de notaris deze handeling wel toe. Niet lang daarvoor had deze immers een oogje dichtgeknepen toen een vriend van ons zijn moeder toch wilde begraven ondanks haar wens het lichaam ‘ter beschikking te stellen van de wetenschap’.

Verrassend was de mededeling dat ik naar believen uit zijn geschriften mocht putten. Alsof Herman geweten had dat ik serieus van plan was de waanzinnige gebeurtenissen die zich in het laatste jaar van zijn leven hadden voltrokken als basis te gebruiken voor een roman. Het leek er zelfs op dat hij mij door middel van het korte briefje aanspoorde dat boek ook werkelijk te schrijven. We hadden in onze gesprekken wel eens gekshekend gezegd dat als Hermans leven in een roman was beschreven, het een ongeloofwaardig boek zou zijn. Waarna we daar

de tot cliché geworden oneliner aan hadden toegevoegd dat de werkelijkheid altijd weer raarder was dan wat een romanschrijver kan bedenken.

Maar raar of niet, ik had aan de in het briefje gedane aansporing genoeg om mijn al bestaande plan ten uitvoer te brengen. Ik was in ieder geval in staat tot een reconstructie van de recente gebeurtenissen. Bij een groot aantal was ik aanwezig geweest, over veel scènes uit het drama had Herman mij uitvoerig ingelicht, ik kon putten uit mijn eigen dagboeken, ik bezat onze complete briefwisseling per e-mail en nu had ik ook nog de beschikking over Hermans eigen opgeschreven herinneringen. Van hem mocht ik de verbeelding vaardig laten worden. Dus kan de geschiedenis een aanvang nemen.

Enige jaren geleden belde er op een dag iemand aan bij Herman Huizinga. Via de intercom hoorde hij: ‘De post met een pakketje. Wilt u even komen tekenen?’

Toen hij de buitendeur opendeed zag hij een kleine, brede, gedrongen man van in de veertig zonder pakketje en zonder iets dat op een uniform leek.

‘Ja, ik dacht als ik zeg wie ik echt ben doe je natuurlijk niet open. Dus deed ik het maar zo.’

Herman kende de man niet en wilde hem met een ‘aan de deur wordt niet gekocht’ buitensluiten, maar realiseerde zich meteen dat deze uitdrukking niet meer van deze tijd was. En terwijl hij overdacht of er tegenwoordig überhaupt nog wel aan de deur werd gekocht, duwde de man de deur verder naar binnen open. Hij deed dat zo ruw dat Herman struikelde en op de grond viel. De man stapte de hal binnen en deed de deur achter zich dicht.

‘Wees maar niet bang ouwe, ik doe je niks. En kruipen hoeft je ook niet voor me. Dat komt later wel.’ Hij lachte na die laatste zin op een manier die bij andere mensen bulderen zou heten, maar bij hem door een veel te hoge keelklank niet verder kwam dan hinniken.

Hij stak zijn hand uit naar Herman, die zich, te verbijsterd om bang te zijn, door de man overeind liet helpen.

‘Ik moet met je praten, Herman Huizinga. Over belangrijke za-

ken. En ik weet niet of jij die normaal op de gang afhandelt, maar ik niet.' Weer kwam er een hoge hinnik. Een kortere deze keer.

'Wie bent u?' vroeg Herman, nu toch wel bang geworden, eerder door de haat die doorklonk in de toon van de vreemde dan door de situatie zelf.

'Ik ben Patrick, en wordt dat nog wat met die gastvrijheid? Of doet de elite daar tegenwoordig niet meer aan?'

Trillend op zijn benen ging Herman Patrick voor naar de woonkeuken, waar hij net koffie had gezet.

'Zo, meneer Huizinga heeft het goed voor elkaar. Als dit nog maar de keuken is, dan belooft dat veel voor de rest van het huis. Ik ga een echt paleisje erven.'

'Hoe bedoelt u dat?' bracht Herman met moeite uit.

'Omdat ik je zoon ben, ouwe lul. Je bloedeigen zoon. Ja, dat is even schrikken hè? Ik schrik er zelf ook nog steeds van, dus geef me maar wat te drinken.'

Er zijn momenten in het leven dat er iets door een mens heen gaat dat zich geheel afspeelt binnen het lichaam en daar een tot dan toe onbekend gevoel teweegbrengt dat groter is dan alle gevoelens die dat lichaam ooit heeft gekend. Ook lijkt er een klem gezet die het hele lichaam omvat en ervoor zorgt dat de gevoelens niet naar buiten kunnen. Terwijl de mens voelt dat ze groeien en groeien.

Herman beleefde iets dergelijks, en had daarbij, zoals hij me later vertelde, nog een opmerkelijk pijnlijke gevoelservaring doorgemaakt. Het gevoel dat er een spijker in zijn schedeldak werd geslagen die doorging tot in zijn kruis. Tegelijk kreeg hij een heel helder besef. Het besef dat zijn leven vanaf dat moment nooit meer hetzelfde zou zijn.

'Ik heb koffie klaar,' hoorde hij zichzelf zeggen met een stem die van een ander geleend leek.

‘Ik heb liever een pilsje, als je het niet erg vindt. Of moet je daarvoor wachten tot de vijf in de klok is hier?’

Herman gaf hem een flesje bier. Patrick hoefde geen glas. Hij dronk in één teug het halve pijpje leeg, liet een harde boer en barstte los: ‘Jij bent mijn fuckin’ daddy, Herman Huizinga. Jij hebt negen maanden voor mijn geboorte met je stoned kop je dronken lul in mijn moeder geramd. En niet zo raar kijken, het is gewoon zoals ik het zeg. Op een wc nog wel. Even snel klaar-komen in een meisje van negentien. Walgelijk gewoon.’

Wellicht is dit een goed moment de beide personages van het beginnende drama te beschrijven, zittend aan de tafel van de grote woonkeuken van mijn vriend. Ik had al verteld dat de man die nu beweert Hermans zoon te zijn, gedrongen was. Hij had overduidelijk het figuur van een bodybuilder, met kleren waarin de gespierde torso goed uitkwam. Een T-shirt spande over zijn borst en het jack dat hij daaroverheen droeg, zat ook heel strak. Wat in dat kledingstuk op het eerste gezicht schouderstukken leken, bleken bij nadere beschouwing de schouders zelf te zijn.

In zijn gezicht vielen de lichtbruine ogen op, waarvan de ogenschijnlijk zachtaardige blik werd verduisterd door de manier waarop hij de spieren rond die ogen bewoog. Alsof ze voortdurend op hun hoede moesten zijn en tegelijk onkwetsbaarheid dienden uit te stralen. Het gezicht zelf leek een zekere mate van beschaving te hebben, maar de rancuneuze trekken om de smalle mond deden deze eerste indruk meteen teniet. Om het totale gebrek aan zachtmoedigheid, aan aaibaarheid te vervolmaken, droeg hij zijn haar zoals het in de jaren vijftig van de twintigste eeuw in de mode was bij Amerikaanse militairen. Bebop, crewcut, stekeltjehaar in het toenmalige Nederlands.

Als hij al diens zoon was, dan leek hij in niets op Herman,

een slanke, rijzige man met een vriendelijk, intelligent gezicht, waarin de blauwe ogen ondanks zijn leeftijd nog altijd tintelden van aandachtigheid en de mond een prettig soort ironie vertoonde. Die mond drukte zijn relaxedheid uit, de ogen zijn nieuwsgierigheid. Alsof hij de wereld uit het hoofd wilde leren, zo keken die ogen vaak. Zijn grijze, bijna witte haren droeg hij in een vrij lange dracht, met een lok tot vlak boven het linkeroog. Alleen bij de kruin was iets van kaalheid te zien. Hij had een spijkerbroek aan met daarboven een poloshirt, waarvan het merkje (een krokodil) op zijn verzoek ooit door zijn vrouw was verwijderd, maar waarvan de contouren tot zijn ongenoegen nog altijd zichtbaar waren.

‘Waarom zeg je niks ouwe? Moeilijk hè? Dacht je lekker uit de kinderen te zijn, komt er opeens zo’n teringlijer van een zoon opduiken. Maar je bent me wel een verklaring schuldig, fuckin’ daddy. En nog wel meer ook.’ En er volgde weer zo’n korte hink. Waarna hij achterover leunde en de rest van het pijpje bier leegdronk. ‘Nou, komt er nog wat van?’

Herman verschoof op zijn stoel. De spijker was uit zijn lijf aan het verdwijnen en de klem werd iets losser. Maar er kwam een gevoel voor in de plaats dat misschien nog wel erger was: een gevoel van totale machteloosheid. Wat moest hij zeggen? Wat moest hij doen? In populaire televisieprogramma’s die zich bezighielden met de zoektocht van een kind naar een ouder die het nooit had gekend, vielen de beide hoofdpersonen elkaar op het eind van de uitzending huilend van geluk in de armen, maar hij wilde niets liever dan zijn nieuwe zoon – als dat monster-tje tegenover hem inderdaad zijn zoon was – zo snel mogelijk het huis uit werken en hem daarna vergeten. Maar hij begreep – en hij voelde vooral – dat dat niet mogelijk was. Er was geen ontsnappen meer aan. Deze kleine terrorist, die zo plotseling in

zijn leven was binnengedrongen, zou niet meer loslaten. Ook al was hij zijn zoon misschien helemaal niet.

Bij deze gedachte kwam er een sprankje hoop in Herman op. Deze Patrick leek in de verste verte niet op hem, niet in uiterlijk, niet in zijn manier van doen, in niets eigenlijk. Misschien vergiste de man zich wel.

‘Hoe komt u er zo bij dat u mijn zoon bent?’ klonk het gezien de situatie iets te terloops uit Hermans mond.

‘Hoe komt u er zo bij dat u mijn zoon bent?’ bouwde Patrick hem na. ‘Omdat mijn moeder me dat verteld heeft, fuckin’ daddy. Zodoende. Waarna hij met de mengeling van hoon en woede waarmee hij zich vanaf zijn entree in Hermans huis had uitgedrukt, zijn verhaal vertelde.

Zijn moeder was een paar weken geleden gestorven. Ze woonde sinds de dood van haar man, Patricks vader, maar nu wellicht wijlen zijn stiefvader, al vele jaren alleen in een kleine stad in het zuiden van het land. Daar had ze in haar levensonderhoud voorzien als waarzegster. Ze deed dat door het leggen van kaarten en had in wat Patrick ‘de ouderwetse hippiescene’ noemde veel klanten, die uit de wijde omgeving naar haar toe kwamen.

Patrick, die niet ver daarvandaan in een wat grotere stad woonde waar hij een sportschool dreef, had haar de laatste weken van haar leven verzorgd, samen met een verpleegster die hij ‘van me eigen geld’ had ingehuurd. Als enig kind was hij dat aan haar verplicht geweest, vertelde hij met nogal wat aplomb, hoezeer hij ook vond dat het haar eigen schuld was geweest dat ze zo jong, net vijfenzestig, was doodgegaan: ‘Te veel verdovende middelen gesnoept hè, net als die hele fuckin’ generatie van jullie.’

Een paar dagen voor haar dood had ze gezegd dat ze hem iets belangrijks moest vertellen. Patrick had wat ‘sentimenteel gedoe op het sterfbed’ verwacht: ‘dat ze zoveel van me hield en

dat niet genoeg getoond had en dat soort onzin', maar ze bleek een werkelijk dramatische mededeling te hebben. Patrick was niet de zoon van de man die hem mede had opgevoed, maar van een zekere Herman Huizinga, 'die je misschien wel kent van de televisie'.

Voor zijn televisietijd had Herman deel uitgemaakt van de Wonderband, een popgroep die aan het eind van de jaren zestig en het begin van de jaren zeventig erg populair was. Zijn moeder was fan geweest en volgde de groep in het land zoveel zij kon. Als een echte groupie probeerde ze zo dicht mogelijk bij de door haar aanbeden bandleden te komen en op den duur werd zij samen met nog een paar meisjes getolereerd in de kleedkamer van de Wonderband. Daar hadden de groupies geregeld seksuele diensten verleend aan de jongens, wat volgens zijn moeder gebruikelijk was in die tijd. Onder invloed van LSD zouden Herman en zijn moeder het een keer op de wc van een van die kleedkamers hebben gedaan – in welke plaats dat was geweest wist ze niet meer – en op die manier zou Patrick toen zijn geconcipieerd.

Herman werd iets rustiger nu. Dit leek een ongeloofwaardig verhaal van een hysterische ex-fan die vlak voor haar dood nog wat aandacht probeerde te trekken. Hij had inderdaad in die zogenaamde Wonderband gezeten en er waren vaak groupies in de kleedkamer geweest met wie hij wel eens seks had gehad. Meestal waren dat pijpsessies, maar af en toe werd er ook wel gepenetreerd. Vaak gebeurde dat inderdaad in een wc, omdat daar iets meer privacy was dan in de drukke kleedkamer. Maar die meisjes waren allemaal slim genoeg om de pil te gebruiken. Dat behoorde immers tot de nieuw verworven vrijheden van die tijd: neuken zoveel je wilde omdat er geen kinderen van konden komen.

‘Hoe weet je moeder dat zo zeker?’ vroeg Herman zo vriendelijk mogelijk.

‘Wist, lul, wist. Ze is dood, weet je wel?’

‘Oké, hoe wist ze dat zo zeker?’

‘Omdat ze het alleen met jou had gedaan toen ze vruchtbaar was en niet met haar vriendje van toen.’

‘Maar waarom heeft ze het toen niet aan mij verteld?’ Dan hadden we er iets aan kunnen doen, slikte hij nog net op tijd in.

‘Ja, dan hadden jullie er iets aan kunnen doen en dan had ik hier niet gezeten. Dat had je wel makkelijk gevonden natuurlijk, maar kan het misschien zijn dat een vrouw die daarvoor geschapen is, graag een kind wil? Ze wilde mij gewoon. Dat kun jij je niet voorstellen, maar zo was het wel. En toen heeft ze gedaan of ze zwanger was van haar vriendje en die was zo dom dat-ie het geloofde en die is toen met haar getrouwd.’

‘Ik vind het een raar verhaal,’ zei Herman nog altijd zo vriendelijk mogelijk.

‘Je bent zelf een raar verhaal, eikel. Mijn moeder was misschien wel een stomme hippie, maar ze heeft nog nooit van haar leven gelogen. Tegen mij in ieder geval niet. Als zij zegt dat jij mijn vader bent, dan is dat zo.’

‘Maar waarom heeft ze dan gedaan alsof jij van dat vriendje was en waarom heeft ze pas op haar sterfbed de waarheid verteld?’

‘Ze zei dat ze wist dat het toch nooit iets zou worden tussen haar en jou. Daar was jij veel te beroemd voor. “Uit een andere wereld”, zei ze. En dat vriendje was wel heel dom, maar ze zei dat-ie heel lief voor haar was. Vandaar.’

‘Hoe heette ze?’

‘Liesje. Eigenlijk Elisabeth, maar iedereen noemde haar Liesje.’

‘Het spijt me, die naam zegt me niets.’

‘Nou, dat zegt dan meer over jou dan over mijn moeder. Je LSD-lul in een meisje van negentien steken en niet eens weten hoe ze heet, zo is jouw soort. Iedereen maar gebruiken voor eigen gerief en er ongestraft mee weggelopen. Maar jij komt hier niet mee weg, fuckin’ daddy, zo waar ik Patrick heet.’

Behalve de woede die uit de woorden van de indringer bleek, een soort honende kwaadheid vermengd met pogingen tot cynisme en ironie, was er nog iets opmerkelijks aan de zinnen die de man sprak. Ze werden uitgesproken met een accent dat nadrukkelijk hoofdstedelijk poogde te klinken, maar er door de sterke zuidelijke tongval nogal potsierlijk uitkwam. Hij wilde overduidelijk bijdehand lijken en had zich het accent aangemeten dat naar zijn idee bij zo’n manier van doen hoorde. Het ontging hem dat hij door het te kleine talent dat hij op dit gebied had eerder de indruk wekte provinciaals te zijn dan bijdehand.

Herman maakte zich meer zorgen over waartoe de man in staat was dan over het aan hem toegeschreven vaderschap. Het verhaal leek ontsproten aan de fantasie van een vrouw die hem ooit had bewonderd en hem later vanuit de verte had bemind, en die op haar sterfbed in een wellicht hallucinerende gesteldheid fantasie niet meer had weten te scheiden van werkelijkheid. Maar deze man was gevaarlijk, zoveel was zeker. Die was tot veel in staat. Niet meteen – daar was Herman niet meer bang voor – maar op den duur wel. Als een pitbull zou hij zich vastbijten in zijn vermeende vader en pas loslaten wanneer hij zijn doel bereikt had.

‘Wat wil je eigenlijk van me?’

‘De helft van je erfenis, ouwe. Kan je andere kind de andere helft krijgen, want je hebt nog een dochter, heb ik begrepen.’

Herman haalde diep adem. De impertinentie van deze man kende, net als de eigendunk die hij tentoonspreidde, geen grenzen. En met een intonatie waaruit de gemaakte vriendelijkheid

die hij tot dan toe aan de dag had gelegd, was verdwenen, zei hij: ‘En denk je nu heus dat ik dat zal doen? Dat ik nu meteen met je naar de notaris zal gaan om een en ander te regelen?’

‘Nee ouwe, dat denk ik helemaal niet. We gaan eerst even bewijzen dat je inderdaad mijn vader bent.’ Hij haalde een papier uit zijn zak en vouwde het open. ‘Dit is een formulier van een laboratorium bij mij in de stad waar jij even naartoe moet om wat wangslim af te staan. Dan kunnen ze daar aan het DNA zien of dat overeenkomt met mijn DNA. Want mijn wangslim hebben ze al.’ En hij gaf het papier aan Herman.

Die pakte het aan en bekeek het, maar barstte toen plotseling in woede uit: ‘Wat denk jij wel, onbeschofte vlerk. Hier zomaar binnen te vallen, mij de ene belediging na de andere toe te voegen, me een belachelijk verhaal te vertellen, te beweren dat je mijn zoon bent en, nou ja, hoe bedenk je het allemaal?’ Waarna hij het formulier verscheurde.

‘Zo, wat is die Herman Huizinga opeens flink.’ Patrick stond op, veegde in één armbeweging alles wat er op de tafel stond – de koffiepote, een koffiekopje, het lege flesje bier, een suikerpot en een fruitschaal – van tafel. Nadat het allemaal in scherven op de plavuizen vloer was gevallen, draaide hij zich om en liep de keuken uit. ‘Ik kom er wel uit, fuckin’ daddy. Je hoort nog van mij.’ Waarna hij verdween.